

פשר מיקום פרק 'בני העיר' במסכת מגילה

ג'י"ט (מגילה ע"א)

בני העיר שמכרו רחובה כו' – נ"ל דאיידי דתני דיני קריאת המגילה ראה רבינו הקדוש לסדר עמהם קריאת ספר תורה שגם הוא מתקנת נביאים כמ"פ בר"פ דלקמן בס"ד. ולפי שקריאתם בצבור ובצית הכנסת ראה לסדר תחלה קדושת צ"ה ודיניה והתחיל ברחוב שגם זה מתפללין. ומלמטה למעלה קחשיב דמעלין בקדש וכו'. ובסדר המשנה שבגמ' מוקדם פרק בתרא לפרקין אבל בספר הרי"ף מסודרין כמו שהם לפנינו. [וכ"ה בסדר המשנה דבירושלמי:]

ר' ז'ק (בבבא הרי"ף. ק"ט)

כשבונים או מייסדים בית הכנסת או בית המדרש חדש באיזה מקום נעשה מקודם שם מחיית עמלק באותו מקום. דתיכף אחר מחיית עמלק בא קדושת המקום כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין כ' ע"ב) שלוש מצוות נצטוו בכניסתן וכו' מחיית עמלק ואחר כך בנין בית המקדש. לכן קבעו חז"ל פרק בני העיר מקדושת בית הכנסת ובית המדרש במסכת מגילה כי תיכף לכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק (תהלים ע"ה י"א). ואמרו ז"ל (מגילה י"ז סוף ע"ב) והיכן מתרוממת קרנם בירושלים היינו דהרמת קרן ישראל היא מצומצמת במקום מקודש לבד בארץ ישראל ולא בהתפשטות הגורם ביטול. ובתי כנסיות ובתי מדרשות הם קדושת ארץ ישראל כמו שאמרו ז"ל (שם כ"ט). דעתידים שיקבעו בארץ ישראל. והשלוש מצוות הם תכופות יחד: וגם בבנין בית כנסת ובית מדרש חדש שהוא נקרא מקדש מעט כמו שאמרו ז"ל (שם) נתנשא גם כן נפש אחת נשיאות מעט על דרך המנאת מלך. רק בכניסה לארץ היה זה קודם מחיית עמלק. ולעתיד לבוא יהיה הסדר כמו שאמרו (פסחים ה'). לשלושה ראשון וחשיב שמו של משיח בסוף והוא נגד ראשון דפסח דבניסן עתידין ליגאל. ולולב וסוכה הם יחד כי לעולם תכופים יחד. כריתת זרע עמלק שהוא נגד לולב כמו שאמרו (ויקרא רבה ל' ב') דמורה על ניצוח. ובנין בית המקדש דנקרא גם כן סוכת שלם. ולעולם מחיית עמלק קודמת ולכך קדושת המקום לא פסקה דקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא אף על פי שהן שוממין מה שאין כן מלכות בית דוד פסקה לפי שעה לפי שהיתה אז קודמת למחיית עמלק. מה שאין כן לעתיד שמו של משיח אין לו הפסק לפי שבא אחר כך. וכן בהתנשאות מעט דמקדש מעט שבגולה כשהמחיית עמלק היינו שורש רע וגם קדושת המקום קודמים להתנשאות קדושת הנפש אז אין לו הפסק:

יוסף דעת: ושמעתי שכן הוא בכל התנ"ך, במקומות שמוזכרת מלחמת עמלק ומחיייתו, לעולם מוזכר בסמוך ענין בית המקדש וקדושת המקום, דוק ותשכח.

הרב יהודה לביב (אורחיים. כ. ט"ז' 11)

"איידי דזוטר מירכס" – מתוך קוטנו עשוי לילך לאיבוד. בבבא בתרא י"ד, ב מסבירים כך את עובדת צירוף נבואותיהם של שנים עשר נביאים מתקופות שונות בספר אחד – ספר תרי עשר. אכן, אין בידנו מסכת המחזיקה פחות משלשה פרקים. בדרך זו ניתן להסביר צירוף עניינים שונים שאינם מעניין הפורים והמגילה למסכת מגילה, הלכות אבלות למסכת מ"ק ועוד. כל זאת כדי "לעבות" – שיהיה בדברים כדי מסכת העומדת בפני עצמה.